

Helgi Pjeturss dr.

NÝR SAMANBURÐUR

*sem gæti miðað til nokkurs aukins skilnings
á lífinu í alheimi.*

I.

NÆSTSÍÐASTA vísan í Völuspá, er þessi:

Þá kómr enn ríki
at regindómi
öflugr ofan
sá's öllu ræðr.

Finnur Jónsson telur líklegast, að víshelmingur þessi sje innskot. En um þann, sem „kómr öflugr ofan“, segir hann: „Hvern hjer sje átt við er alls óvíst“. Og er von hann segi það.

Jeg veit nú raunar ekki nema þetta sje merkilegasta vísan í Völuspá, þó að ekki sje nema helmingur; og af stórtíðindum er sagt, þó að í fáum orðum sje. Mjer virðist, sem sagt muni þarna vera frá samskonar tíðindum og í ritgerð Plótíns „um fegurð hins hugsjeða heims“ (Perí tú noetú kallús); en mjer virðist mjög líklegt, að hún sje með því allra merkilegasta, sem ritað hefur verið á grísku. Plótín er að lýsa komu einhvers í hinum hugsjeða heimi, og mætti vissulega um hann nota öll þau orð, sem höfð eru í Völuspárvísunni. Hann kemur „að ofan“ og „að regindómi“. Það er að eins sagt: hann (hóde). „Hann“ kemur úr einhverjum ósýnilegum stað, „fer hátt á loft“ og er svo bjartur að hann „fyllir allt af ljóma“. En þeir, sem eru viðstaddir þessa komu, eru sjálfur Zeús, sem var annars trúað á sem hinn æðsta guð; en með honum

eru hinir aðrir guðar, sem hann hefur forystu fyrir, og vættir (daimones) og sálir. En það eru ekki allir, sem þola ljómann, sumir snúa sjer undan. Og þar kemur fram regindómurinn, að um nokkurskonar dómsdag er að ræða.

II.

Það má vel skilja þegar þetta mál hefur verið rannsakað, eins og jeg hefi gert, að það, sem þarna er verið að segja frá, er í raun rjetttri heimsókn á einhverri jarðstjörnu frá jarðstjörnu, þar sem lífið er lengra komið, og að þeir, sem „þola ljómann“ frá feringja fararinnar, hverfa með honum burtu til hins fullkonnara lífs. Einhver mikill höfðingi lífsins kemur í heimsókn til jarðstjörnu þar sem ekki er eins langt komið, og erindið er að hjálpa þeim, sem þar eru til að halda áfram á braut fullkonnunarinnar. En til þess að slík hjálp geti orðið veitt og þegin, þarf að vera mjög miklu lengra komið en hjer á jörðu er. Hjer er sambandið mest við illa staði, og jafnvel svo að segja má, að skuggi helvítis grúfi yfir jörðu vorri. Og ef einhver efast, þá gæti hann reynt að spyrja þá, sem liggja lífandi grafnir undir hinum nýu sprengingarústum í Jerúsalem eða eru að berjast við dauðann, sundurmarðir og sundurbrotnir, á einhverju sjúkrahúsi þar í borg.

III.

Dómsdagur sá, sem fyrir höndum

er hjer á jörðu, er nokkuð anhars eðlis en sá, sem vikið er á í þessu svo merkilega Völuspárerindi, og miklu gjör þó í hinni stórfróðlegu ritgerð Plótíns. Hjer á jörðu er um það að ræða hvort mannlíf á að geta komið á framfaraskeið, eða blátt áfram að líða undir lok. Merkur útlendingur, sem jeg hefi átt nokkur brjefaskipti við og sagt frá þeirri skoðun minni, að mannkynið sje á glötunarvegi, hefur svarað á þá leið, að sjer virðist ekki ástæða til svo alvarlegs ótta. En þessi gáfaði útlendingur hefur ekki getað sannfært mig um að þessi uggur minn sje ástæðulaus. Aldrei hefur á friðartímum verið líkt því eins ákaflega verið búíð til hernaðar og nú. Og hvílikur herbúnaður! Aldrei hafa í neinu hjer á jörð verið neitt líkt því aðrar eins framfarir og nú eru í að framleiða útbúnað til að eyðileggja mannlíf og mannaverk. Þeim, sem best er treystandi til að dæma, virðist koma saman um, að ekki þurfi nema eina flugvél til að leggja í rústir hinar stóru borgir hjer á jörðu, eins og London eða New York; og ef um flugvjelafloata væri að ræða útbúinn hinum lýgilega stórvirku drápstækjum nútímans, þá mætti á stuttri stundu útrýma heilli stórbjóð. Mjer virðist ekki auðvelt að skilja, hvernig nokkur getur verið í vafa um, í hvaða átt annað eins og þetta bendir.

IV.

En hvað gæti svo orðið til að bjarga? Mjer virðist ástæða til að vera sannfærður um, að einungis geti verið um eitt að ræða. Vjer verðum að héra að leita eftir hjálp til mannkynja sem aðrar jarðstjörnur alheimsins byggja, og langtum lengra eru komin á braut fullkonnunarinnar en vjer hjer á jörðu. Framfarir mannkynsins hefst ekki af alvöru fyrir en líf á öðrum jarðstjörnum er uppgötvað, og nauðsyn og möguleiki á sambandi við það. Þess vegna var verk Brúnós svo afar merkilegt, að hann sá í þessu

efni svo miklu lengra og glöggar en áður hafði verið gert; og þess vegna hefur skaðinn, sem af því hlaut, að verki þessa sjaldg. vitrings var ekki sinnt, verið svo óskaplegur. Swedenborg helt þar að visu áfram á mjög merkilegan hátt, en þó ekki nema að nokkru leyti. Og þó að hinn sænski vitringur sætti ekki þórum eins meðförum og Brúnó, þá var þó hvergi nærri verk hans að verðleikum metið, og því haldið áfram eins og þurft hefði. Og ekki verður því neitað, að ennþá eru mjög daufar horfur á því, að mannkynið uppgötvi, að aðalmálið, það mál, sem veltur á hvort mannkyn vort á að eiga framfaralíf fyrir höndum, eða líða undir lok fyrir en varir, er blátt áfram það, hvort tekst eða ekki, að halda nógu vel áfram af Brúnó og Swedenborg.

Helgi Pjeturss.